

משה רבי ז"ל

10 באוקטובר 1973

100

100

100

100

100

משה בן מלכה ומרדכי רבי

נולד ביום ט' באב תש"ה - 4.8.1944

נפל במלחמת יום הכיפורים, ערב סוכות תשל"ד - 10.10.1973

עוצבות השריון, בצבא־הגנה לישראל,
מרכינות דגליהן ביגון לזכר הלוחם

לשם

(שם פרטי)

רבי

(שם משפחה)

ס"א 479310

(דרגה)

(מס' אישי)

שחרף נפשו במלחמת "יום הכיפורים" תשל"ד.

למשפחה, תנחומי האחים לנשק ביחידה ~~ממנה~~ 342

כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים
רחל מבכה על בניה מאנה להנחח על בניה כי איננו:
כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש
זכר לפעולתך נאם ה' ושבו מארץ אויב: ויש תקוה
לאחריתך נאם ה' ושבו בנים לגבולם:

בעודו באיבו

עייפה מוכה ופצועה - כרעה ובכתה

על נר נשמת בנה - כי כבה

כבה בעודו באיבו

כבה וקרע את לבה

בנפול הבן, האח, הרע

בנפול לוחם לשלום ועתיד

התפארת והגבורה לכבוד האדם

לעומדים במשמרת ומקיזים בה דם

כי חרות השלום חרוטים על ליבם

עוד באיבם הם נגדעים

עוד באיבם הם נשחקים

תום, זוהר ילדות בם נמחקים

דיין אמת, שם במשחקים!

חמול נא על בניך הרכים!

הבן שנפל על חרות העם

הן שמולדת קנה בדם -

יהיה זכרו ברוך לעולם!

ויהיה זה הקורבן האחרון לעד!

לוקט על ידי ברכה

בעודו באיבו

משה בן מלכה ומרדכי רבי ז"ל נולד בט' באב תש"ה 4.8.1944 בירושלים, בבית החולים הדסה על הר הצופים.

נולד כאח תאום לאהרן י.ל.א. לפנייהם נולדו במשפחה שבעה אחים ואחיות. כילד למד בתלמוד תורה והמשיך ללמוד בישיבה דתית בלוד. הוא למד בישיבה כיון, שהבית היה צר מלהכיל את כל הילדים. שם בישיבה גברו עליו הגעגועים הביתה, והם היו חזקים מאוד, כך שנאלץ לחזור לירושלים. משה המשיך ללמוד בבית ספר מקצועי, וכאשר בגר, למד ועבד עד שרכש מקצוע מעניין.

היה קשור מאוד למשפחתו ולחבריו בשכונה. כשהחליט לטייל או כך סתם לנסוע, תמיד מיהר לחזור הביתה, כדי להיות שם עם כולם, משום שהתגעגע אליהם. עד למועד התגייסותו היה צנוע ונחבא אל הכלים, ותוך זאת אהב את השכונה, את החברים ואת כל מה שסובב אותו.

כשהתגייס עבר קורס תותחנים. היה גאה מאוד על שהכומתה שלו היא שחורה והתג - הוא תג יחידת התותחנים, והדרגות שהתנוססו על זרועו היו בשבילו הוכחה, שאכן הוא הצליח. יום רדף יום והשחרור באופק, אך לא להרבה זמן. הנה פרצה המלחמה הנוראה מלחמת ששת הימים, הוא לחם בה ולחם קשה מאוד. חזר מהמלחמה ולאחר הפוגה קלה של קרבות, נפצע ברגלו כתוצאה מתאונת דרכים, החלים מפציעתו וכך התגבשה אצלו ההחלטה ללמוד את מקצוע החשמלאות, שבו השקיע את כל מרצו בלימודים. כשקיבל את התעודה ממשרד העבודה המעידה שהוא חשמלאי מוסמך, השמחה היתה גדולה עבורו.

בשנת 1972 נשא אשה את כרמלה. מלחמת יום הכיפורים מצאה אותו בבית הכנסת כשהוא עטוף בטלית. מבית הכנסת עשה דרכו - כשלא בא אוכל לפיו מפאת הצום - והתייצב ביחידתו למבואות סיני. ביום רביעי ערב חג הסוכות, ב"ד בתשרי תשל"ד 10.10.1973, נפל מפגיעת פגז אויב כ-3 ק"מ מהתעלה, בשעה 20.30.

ילדותנו בירושלים

נולדנו בירושלים, כולם להורים יוצאי אפגניסטאן, אבא ז"ל הגיע ארצה עוד בילדותו, למד והתחנך בארץ בתלמוד תורה ובית ספר אליאנס, שם רכש השכלה והחדיר בנו אהבת ארץ ישראל ואהבת התורה.

אמא באה מאפגניסטאן ופה הם נישאו.

בזמן המאורעות, כשהבריטים עוד היו בארץ, והם חפשו נשק, גם אלינו הם הגיעו. היו נכנסים לבית הופכים כל פינה ומחפשים. לא תמיד יצאו מאוכזבים. הם בעצם נכנסו לחפש נשק ומטרות מודיעיניות, אך יצאו מרוצים ואפילו התלוצצו בחברת הילדים. כל כך מצאנו חן בעיניהם עד שהיו עושים זאת מדי פעם, ותמיד היו בכיסיהם מסטיקים אנגליים לבנים קטנים, שהיו מחלקים לנו. זה היה הדבר הטוב ביותר שקיבלנו באותה תקופה. הם באו לעתים די תכופות על מנת להשתעשע איתנו.

בעוזבם את הארץ צעקנו לעברם מה שכל ילד בשכונות ירושלים היה צועק לעברם, "סקוטים מצחיקים". היינו צוחקים מהמראה המלבב של בחור לובש חצאית. התמוגגנו כשהם עלו לג'יפים וסקרנותנו היתה כמובן סקרנות ילדים.

עד למלחמת השחרור היינו 9 ילדים. הבכור בנו הוא מאיר והקטנים ביותר היו התאומים משה ואהרן.

גרנו בשני חדרים, בחצר ביתו של סבא בתנאים קשים ביותר. עם בור מים בחצר ובלי חשמל. לפני פרוץ המלחמה זכורים לנו גם ימים יפים, כשאבא ז"ל היה לוקח אותנו בשבתות לעיר העתיקה ומטייל איתנו ליד הכותל המערבי וליד המקומות הקדושים. בחול המועד פסח היינו מתקבצים כל המשפחה ליד קברו של שמעון הצדיק, היה שם פארק גדול עם מגרש שעשועים, היינו משתעשעים ושמחים כילדים.

והנה מלחמת השחרור הגיעה ואותנו מצאה חסרת כל, ומצבנו הכלכלי היה ככי רע. משפחה גדולה ורק אבא היה עובד בים המלח, נוסע ביום ראשון

וחוזר ביום ששי, לאחר עבודה קשה ומאומצת. לאמא היה קשה כמובן כשהיא מטופלת ב-9 ילדים. במלחמה היינו כולנו במקלטים, אך לפני שנכנסנו למקלטים, העמסנו שקי חול בעזרתו של אבא ושמנו על החלונות. כל פגז שהיה נוחת ליד החלון היה נושר מעל שקי החול ישר על ראשינו. כשגברו ההפגזות פינו אותנו למקלטים המאוכלסים במשפחות גדולות. המקלטים היו לרוב בבתי ספר.

אחינו הבכור, מאיר, היה שובב גדול ורץ מהמקלט לבית ומהבית למקלט. פעם בדרכו בכיוון לבית נפל פגז לידו וכמה רסיסים נכנסו לרגליו, הוא אושפז בבית חולים. מאחר ובושש לחזור יצאה אמא לחפש אותו, ולבסוף עלה בדעתה לחפש אותו בבית חולים ואכן היא מצאה אותו שם כשהוא פצוע ברגל.

במלחמה זו מלחמת השחרור קיפחו את חייהם שני בני הדודים שלנו ציון בצלאל ומשה גדליהו. לא עבר זמן רב וגם אבא של ציון בצלאל, שמואל ז"ל נפל בחצר ביתו מפגיעת פגז בראשו. ציון ז"ל נפל בקרבות בגוש עציון, ומשה גדליהו נפל בקרבות על רמת הכובש.

בתקופה ההיא אמא היתה בהריון של אחי אורי. אורי נולד לאחר מלחמת השחרור, קראנו לו אורי, על האור שהיה לעם ישראל.

ראש הממשלה דאז דוד בן גוריון ז"ל, העניק פרסים לכל משפחה שנולד לה הילד העשירי, גם לנו הוענק הפרס לכבוד אורי.

ברבות השנים, גדלה המשפחה וחינו הפכו למצוקה, המצב בארץ היה חמור מבחינה כלכלית, גדלנו כולנו, והבית הפך להיות צר מלהכיל את כולם. בינתיים לאחר כמה שנים נולד לנו עוד אח בשם שלמה והמצב בבית החמיר יותר ויותר.

אבא עבד קשה מאוד וחלה במחלה אנושה, הסיכויים שיחיה ויבריא היו קלושים. בשנת 1958, בגיל 42 שנה לחייו, נפטר אבא והשאיר אחריו 11 ילדים, הורים שכולים, ואמא שהתאלמנה בגיל כה צעיר, ועל כתפיה המעמסה לפרנסה וגידול 11 ילדים.

לפני מותו של אבא, הספיק עוד לשמוח בשמחת כלולותיה של מרגלית -
היה זה האושר האחרון שלו הוא זכה.

התגבשנו כולנו והחלטנו לצאת לעבודה. הקטנים עבדו וגם למדו,
כל זאת כדי להתקדם בחיים ולא להיהפך לילדי מצוקה.

אט אט עם השנים יצאנו מהבית, כל אחד לדרכו, כל אחד מצא לו בן זוג,
התחתנו, ילדנו ילדים, ובינתיים אמא הפכה לסבתא.

מרגלית חיפשה דרכים כדי להצליח יותר. היות ומצבם הכלכלי של
משפחת בעלה היה טוב, החליטו היא ובעלה לנסוע לבלגיה. שמחנו
כולנו על הצלחתה של מרגלית. אורי ומומי עזבו מיד לאחר שחרורם
את הארץ, ופנו אל עזרתה של מרגלית בבלגיה, במסירות רבה ובאהבה
לאחות גדולה.

אחרון הנישאים היה משה ז"ל. בחודש מארס 1972 נשא לאשה את כרמלה
בן שטרית. החתונה נערכה ברוב הדר בירושלים, באו מוזמנים רבים
ולאמא היתה השמחה גדולה.

משה - מלחמת ששת הימים

משה נלחם בצפון בסורים. נלחם קשה מאוד. המלחמה השאירה בו משקע מר על חברים שנפלו ומפקדים שהשאירו את גודדיהם מיותמים. חזר מהמלחמה נרגש, עייף ומוכה. לאחר כל ימי התלאות והסבל שלאחר המלחמה, הגיע הביתה, תפס את כתפה של אמא, בכה מרה, בכה ושפך את מרי ליבו בפניה, וסיפר לה את אשר עבר עליו.

אמא, היה זועק, אני חי! אני חי! איני מאמין שאכן זה כך, לא האמנתי שאצא חי מהמלחמה הנוראה הזו. לא להרבה זמן חזר ושוב קראו לו לצבא כדי שיחזיר ציוד וכו'. בבוקר בהיר קם, אמר שלום לאמא, עלה על הקטנוע שלו ונסע דרומה, כשבכל הדרכים דרומה פזורים היו עדיין טנקים הפוכים, מכוניות עמוסות נשק אשר התפוצצו, זחלמים בוערים, כשלפתע התנגש חזק במשאית. משה התעורר רק בבית החולים בבאר שבע, עבר כמה ניתוחים, ולאחר שהתאושש מהנרקוזה, ראה את פניו חבושים, את רגלו האחת בגבס, ורגלו השניה תלויה על מוט ומורמת במשקלות.

הוא ביקש מאוד מאחיות בית החולים לקשר אותו לאמא וביקש, כי תבוא לראותו. אמא קיבלה את ההודעה כמהלומה, לא האמינה למשמע אזניה. הרי רק בבוקר יצא מהבית ואיך זה פתאום שהוא בבית חולים? מה קרה לו? הרבה שאלות נשארו ללא מענה. והאם בדרכה לבית החולים. פטישים הלמו בראשה, המחשבות על משה, איך הוא מרגיש, מה מצבו כרגע, לא נתנו לה מנוחה. כשנכנסה לחדרו בבית החולים חשכו עיניה. לא הכירה את משה. פניו היו ללא הכיר, אך תודה לאל הוא חי. בקושי רב הוציא הגה מפיו. הפגיעה באף היתה חזקה, הוא היה קשור לאינפוזיה וזה היקשה עליו עוד יותר את הדיבור. פה ושם ליקטה האם מילים וצרפה אותם, ותארה לעצמה איך קרתה לו התאונה. לאחר מספר חודשים עזב את בית החולים, ומשם לבית החלמה לפצועים. היה בא לביקור בבית כשהוא גורר את רגלו הנתונה בגבס. בינתיים החלים אך לא לגמרי, מידי פעם חש בפגיעה שהפריע לו מאוד. למרות כל זאת, משה לא היה מוכן שהרופא הצבאי יוריד לו את הפרופיל הצבאי שלו. הוא ידע מה זה להוריד פרופיל, משמע לא מסוגל להרבה דברים. היה לו מרץ עז להתקדם בחיים, ללמוד

נהיגה לרכוש רשיון ולצרף גם רשיון חשמלאי. ישב, למד ודגר ואכן הצליח לקבל את הרשיונות שהביאו לו סיפוק רב.

מיד כשקיבל את רשיון החשמלאי, עבד במקצוע זה שהיה אהוב עליו מאוד. כל בקשה לעזרה נענתה אצלו בשמחה. תקר פה ותקר שם. הוא ביצע את כל העבודות בשמחה ובגאווה.

משה ז"ל בשרות סדיר (ראשון מימין)

יום הכיפורים - המהלומה

היה זה ביום הכיפורים תשל"ד, בצהרי יום השבת, כשכל העם מכוונס בבתי כנסיות בצום ובתפילה ועיניו נשואות לשמים, והנה השמים מתמלאים מטוסים ולנו נדמה שאלה הם אימונים בלבד, אך החששות התאמתו, ואכן בשעה 2.00 בדיוק בצהרים, נשמעה הצפירה הנוראה בכל הארץ והכתה בנו בהלם, ואז ידענו היטב את משמעותה. רדיו קהיר, רדיו דמשק, רדיו לונדון בישרו על הקרבות ועל המלחמה. שידורי ישראל החלו לשדר חדשות מלחמה, סיסמאות רדיו לגיוס המילואים החלו, הרחובות מלאו אנשים, חיילים, מכוניות, אוטובוסים, כולם פניהם ללשכות הגיוס שלהם.

בשורת המלחמה הדהדה, כוחות נופלים, כיבושים, כולם כואבים, אמהות חרדות. שכחנו בעצם מתי אכלנו את הפת האחרונה, התחלנו לאסוף ידיעות, לצרף שמועות להאחז במשהו, ואכן לקראת ערב הכל היה ברור, כולם מגויסים, כולם חיילים למלחמה.

צלצלתי לאמא, אמא מה נשמע? מה קרה? איפה כולם, שמעתי מעבר לקו את קולו של משה, שאלתי אותו, משה מה אתה עושה? "אני מחכה הוא הנויב לי, עוד מעט יבואו לקחת אותי". ביקשתי ממנו, משה רוצ' תביא את רחל מנוה יעקב, היא בטח לבד עם הילדים, רוצ' סע. הוא עוד הספיק להביא את רחל וממש באותם רגעים, שהגיע משם, באו לקחת אותו.

יום רדף יום, אנו דואגים לכולם, טלפנו כל הזמן, אמא, מה נשמע... יום ראשון, יום שני, יום שלישי ורביעי, מגיעים מקצין העיר ומחפשים את מומי ואורי, אמא אומרת שהם בחו"ל. לא עובר זמן רב, ושוב הם מגיעים ומוסרים לה שהבנים מומי ואורי יגיעו לארץ וביום רביעי 10.10.1973 הם מגיעים ארצה בהפרש של שעה אחת, אחד מהשני. הם מספיקים לצלצל לאמא ולומר שלום, "נחזור אחרי המלחמה". "להתראות אחרי המלחמה". ירדו דרומה ועלו על הטנקים.

בבית, מאיר, אפרים, מומי, אורי, משה, אהרן כולם מגויסים, למי תדאג אמא? לבניה, לחתניה, שגעון! כולם בצבא, כל בני ישראל. שוב

אזעקות סיסמאות "מברג כיס", "מברג כיס", הילדים התחילו לפחד, משמעות המלחמה חדרה בהם, הם נצמדו אלי בחוזקה, והבינו את משמעות המלחמה.

כולם מצלצלים לארץ מכלהעולם רוצים לדעת מה נשמע ומה עלה בגורלנו. מרגלית מבלגיה, רבקה מבלגיה, לא מפסיקות לצלצל.

עבר שבוע מהמלחמה עברו שבועיים, אנו במתח איום, מקבלים גלויות ממשה והגלויה הראשונה מגיעה ביום ראשון 14.10.1973. "הכל בסדר אני מרגיש טוב". ביום זה ממש החליטו ממשד הבטחון וצה"ל למסור את מספר הנופלים ולהודיע למשפחות השכולות על אבדן יקיריהם.

בבוקר ה-14 לחודש מגיעה משלחת מקצין העיר, מחפשים את כרמלה אשתו של משה ואת אמא, אמא שומעת רעש מוזר של מכונת נעצרת ליד הבית, יוצאת החוצה, שואלת מה קרה? את מי מחפשים? את אמו של משה רבי, כן השיבה אמא. לכן הזה היתה כבר משמעות. מודיעים לה את בשורת האיום, משה נפל, איננו עוד.

הוא נפל ביום רביעי בשעה 8.30 בערב, 3 ק"מ מהתעלה, הוא כבר התקרב לחזית. חבריו מספרים כשנפגע נדם מיד לא אמר דבר, היה הראשון מהגדוד שנפל. אי אפשר לומר שהוא היה מין גיבור כזה שאי אפשר היה בלעדיו, בשבילנו הוא נפל כאח גיבור, מכיוון שאי אפשר לומר שמשה לא ידע לאן הוא הולך, ועוד איך ידע, ידע את המשימה המוטלת עליו, בחיוך על שפתיו הלך ומשם לא חזר...

יחידתו, יחידת התותחנים קיבלה פקודה להתפרס בשטח ולהכין שוחות הגנה. בין פגז לפגז היה עליהם גם להתמקם בשטח ולשמור שלא יפגעו. משה רץ להזהיר את המפקד על המתרחש וכיצד הפגזים נופלים עליהם כמו גשם. בא למפקד, המפקד! תראה איך אפשר להסתתר מכל זה, המפקד ציווה עליו למצוא לו מחסה ולהסתתר. בדרכו חזרה הדביק אותו פגז, פגע בו וקטל את חייו הצעירים לנצח. כך נדח לעולמים.

באותו בוקר ה-14.10.1973 יצאתי לעבודה. הייתי סהרורית מאוד, משותקת בלשוני, משום מה לבשתי שחורים דווקא באותו היום, ליבי

ניבא לי רעות, לא שמענו מאחינו שום דבר והלב הולם בחוזקה. איך שהוא גמרתי את העבודה. השעה היתה קרוב ל-1.00 בצהריים. באותו היום הדפסתי מכתבי החלמה לפצועים השוכבים בבית החולים בנהריה. סיימתי את העבודה, הגעתי הביתה, לא הספקתי להאכיל את הילדים, פתאום צלצול טלפון, מעבר לקו, אחותי ברכה, קלטתי שהיא בוכה, גם קלטתי את השם משה, איננו, נפל. הרגשתי שהאדמה מתמוטטת מתחתי, צעקתי בכל כוחי, בכיתי, השכנה נכנסה הבינה מה קרה, אספה את הילדים, כך שאוכל לנסוע ישר לירושלים. איני זוכרת כמה זמן נסעתי לירושלים, זכור לי היטב שבמונית בדרכי לירושלים ישבה אשה ובכתה, לרגעים הצטלבו מבטנו, נדמה לי שהבינה את אשר אני עוברת, דמעות שטפו את פניה ואת פני. כל אשר חששתי שיקרה, אכן קרה.

איני זוכרת את הרגעים כשנכנסתי הביתה לאמא וראיתי אותה, את דמותה, רכונה. ידעתי את האסון. פני כולם היו רכונות בעצב, עיניהם אדומות, העצב הזה נמשך, הזעקות היו קורעות לב.

מפאת חג הסוכות לא ישבנו מיד שבעה, אלא רק במוצאי החג.

ביושבנו בשבעה באו מנחמים מכל מקום. באו שליחי העירייה, באו שליחי ההסתדרות, באו קרובים רחוקים, באו שכנים. התפללו וקראו תהילים לעילוי נשמת משה ז"ל. אמרו, אחי, אמרו שאתה בין הקדושים בין כל אלה שהלכו כקרבן למען בית ישראל כולו.

בהיותנו יושבים בשבעה, ביקשנו משלטונות הצבא לשחרר את אחי אורי לבוא ולשבת בשבעה על מות אחיו משה ז"ל. את מומי הספיקו לשלוח אבל לאורי הבשורה לא הגיעה ולכן הוא המשיך להלחם.

בימים אלה, נפשנו לא שקטה, רצינו את אורי בבית, לא רצינו שחלילה יקרה לו אסון, לא רצינו, ידענו מה זאת מלחמה. זה שמשה נפל הספיק לנו, הכאב הוא חזק, הפעלנו קשרים טלפונים, ביקשנו שיאתרו את אורי וישלחו אותו הביתה. אי אפשר היה להשיגו. הוא היה הרחק הרחק בעיצומה של המלחמה. כולנו היינו סהרורים, לא רצינו להאמין שאורי יפגע, היינו בטוחים שהוא יחזור הביתה. ובכל זאת דאגנו. עברנו את השבעה, עברנו עוד שבוע, הפסקת האש הראשונה, הפסקת האש השניה,

אין קשר לאורי, איפה הוא, לא יודעים, בזמן הזה בא אלינו השכן שהיה חייל מילואים ואמר לאחי, כי ראה את אורי מעבר לתעלה בצד השני במבואות העיר סואץ. כאן כבר לא היתה מנוחה לנפשנו. יום יום הודעות על חיילים שנופלים. איך אפשר לשאת כל זאת. מספיק, די הכאב הזה על משה, לא רוצים חס וחלילה עוד כאב כזה. מספיק קורבן אחד, אבל לא היתה ברירה, אורי נלחם במקום שלא יכלו להגיע אליו. סוף סוף, בהפסקת האש השניה, הגיעה מכונית האספקה אליהם, וכן מכתבים מהבית. אורי מקבל מכתב שעליו לבוא מהר הביתה. הוא קיבל שחרור מהמפקד, עלה לאוטו הנוסע מעל הגשר שעל התעלה, וצפונה הביתה. בטרמפים הגיע הביתה, עייף, רצוף, אמא צעק, אמא, פתחי את הדלת. השעה היתה 2.30 בלילה, נפלנו על צווארו, נגענו בו בחוזקה, ביקשנו להצמד אליו, ראינו אותו כמו רוח רפאים. איזה מראה, איזה פנים, מה עשו לך במלחמה, מה קרה שאל, מה קרה? משה יצאה המילה מהפה. הוא הבין ובכה, בכה על כולם, על כל החיילים שהיו איתו ושאינם יותר, בכה על אחיו.

ביום השלושים עוד הספקנו כולנו לראות את מקום קבורתו של משה במשמר הנגב, בית קברות ארעי, צפופים צפופים קברו אותם, את הצעירים היפים והזכים. איך אפשר לא לבכות למראה שורות שורות של צעירים, בחורים שוכבים זה לצד זה דוממים.

האלוף גורדיש הספיד את הנופלים, אמרו פרקי תהילים, אב שכול אמר קדיש. שאף אחד לא יראה מראה כזה, של בית קברות צבאי. איך אפשר לעולל כך לעם קטן כזה? אנו אמיצים ונוכל להם על אפם וחמתם. יהי זכרם ברוך לעד.

קווים לדמותו של משה ז"ל מפי מפקד הגדוד

מוזר עד כמה מותו של אדם מסמל את דרכו בחיים, כך קרה גם לחברינו משה רבי, חייל צנוע ומושמע, בלתי מתלבט ואינו מחפש מעשי גבורה, יחד עם זאת עקשן, מסודר ומושמע.

מאז הגיע לגדוד כעובד מטבח, ביקש להיות רגם, אולם מחוסר כח אדם מקצועי ומסור במטבח, לא ניתן לו מבוקשו זמן רב. אך משה בשלו. בכל אימון או תעסוקה מקצועית פנה לשליש למסו"ל ולמג"ד באותה בקשה צנועה - "אינני גיבור גדול" "אך רצוני להמצא בשורת הלוחמים הראשונה - להיות איש צוות אני רוצה". כל זאת נאמר בבישנות, בצניעות וכמעט הייתי אומר במעין בדידות.

רב-סמל המטבח התנגד להעברתו. היכן תשיגו לי חייל מסור כמותו? שאל. אכן נאלצו המפקדים להענות לדרישת רס"ל המטבח - ומשה המשיך למלא תפקידו בנאמנות, חזר להיות חייל מסור אך עשקן גדול, ובתחילת אימון ובסופו המשיך לשאול בבישנות ובתמימות מתי תעבירו אותי?

לשמחתו של משה לא היה גבול כאשר סוף סוף הועבר לתפקיד של רגם בצוות מס' 2 של סוללה א'. מפקד הצוות וחבריו החדשים לא נזדקקו לזמן רב כדי לעמוד על טיבו של חברם החדש - נאמן, מסור ובעיקר ניתן לסמוך עליו - אדם המבטיח ומקיים.

בימים הראשונים של המלחמה, בקרבות הבלימה, בין טסה לאיסמעליה, קיבל הגדוד הודעה על התקפה ארטילרית מסיבית צפויה - ניתנה הוראת התחפרות במרחק מסוים מהמרגמות. משה ביצע את ההוראה, חפר לעצמו שוחה, ומשהחלה ההתקפה נכנס לשוחתו כפי שכל חבריו עשו. לרוע מזלו לא החטיאו המצרים את מטרותם - פגיעה במרגמות ופגיעה בשוחה של משה. פגיעה זו קיפחה את חייו. חייו של חייל צנוע ומסור, אשר מסר את חייו בקו הלוחמים הראשון כאיש צוות כרגם, ללא גבורה, אך עם הרבה אמונה.

משנסתיימה ההפגזה נתגלה מותו של משה. מפקד הצוות הודיע מיידית לסגן מפקד הגדוד על נפילתו. הידיעה הועברה באלחוט ונקלטה על ידי כל הצוותים. לרגע דמם הגדוד. החלל הראשון בגדוד. משה רבי ז"ל.

אהוד, המג"ד
בשם חיילי הגדוד

מפקדו מצביע על המקום בו נפל משה ז"ל

לבעלי משה ז"ל שהלך ולא שב

קשה לי מאוד וקשה לי שבעתיים לספר אודותיו, הכאב הוא חזק מלספר.
משה שלי אהב אותי מאוד ואהב את החיים. הכרתי אותו כבעל חרוץ,
נאמן, אוהב לעבוד, לא התבטל אף פעם ודאג שלא יחסר לי דבר.

איני משלימה עם העובדה, שלא אשוב לראותו. בזמן הקצר שחינו יחד
בילינו יפה, אהבנו, ונהנינו מהחיים.

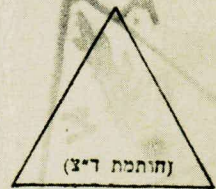
הוא השאיר אחריו בית יפה ומסודר, הכל נשאר מיותרם בלעדיו.
בודדה אני באפלה וכאובה על אוכדן בעלי היקר משה ז"ל.

תהי נשמתו צרורה בצרור החיים

רעיתך כרמלה

גלויה בשרות פעיר

אשר ביקרה מה שלמן
ואין אי מריטה שלמן אור
ולא חסר לי מאד אלא
פראו פטר פני אי
ובמסכת כרמלה אל יבא
אני נמצא אי טק דארץ
וגו קוב שחזור בולס קשק
בטק לאי טלי שלם יבא
כפס יבא
שלום שלום מההקין
למחמא
מש

לכ

כרמלה יב

יה חתום שלמן

יד

יד ושם

דבר
שלמן

דברים לזכרו של משה ז"ל.

אם תרצה לכתוב עליו אומר שקשה לי. קשה לי שבעתיים, היות וזה שנים שאני נמצאת בבלגיה, והקשר שלי עם המשפחה הוא בעיקר על ידי מכתבים או מביקורים קצרים שלי בארץ.

אומנם, אני נמצאת בבלגיה אבל ליבי ומשאות נפשי, מופנים לישראל ולירושלים מקום הולדתי, ומקום שבו נמצאת משפחתי, אמא, אחים, אחיות.

כל אשר אומר על אובדן אח יקר כמשה, זה כאב שצורב עמוק בתוך הלב, עיניים שדומעות כל פעם שנזכרים בו, בכל מקום שנמצאים ובכל שעה משעות היום, אין מענה לדמעות שניגרות מעיני. כמה פעמים ניסיתי לכתוב דברים על נייר ואף פעם לא יכולתי, לא האמנתי שהכאב הוא כל כך גדול, שאבדן אח יכאיב כל כך את הלב. רק בשנים האחרונות ראינו כמה שמשה היה טוב לב, ישר, נאמן ומסור למשפחה. הקשר בינינו התחזק מאוד. לא אשכח את היום בו קיבל את פני בשדה התעופה לוד, את פניו המחייכות ואת השמחה הרבה שהרגיש לבואי מבריסל, ואת כל הטובות שעשה לי. אי אפשר שלא לבכות עליו, הוא אהב את כולנו והתקשר אלינו חזק. אי אפשר להאמין שהוא כבר לא בינינו, חלמתי עליו, ראיתי אותו בחלומי בפניו הזוהרים, מביט בי כמבקש להישאר. בשבילי הוא ישאר תמיד עם החיוך על פניו ועם הטוב לב שלו. לנצח.

אחותך האוהבת

מרגלית

הפרידה ממשה ז"ל

יום כיפור האחרון ככל יום כיפור אחר בקדושה ובטהרה, בצום ובתפילה. עם אשמורת הבוקר קמתי ממטתי ובדרכי לבית הכנסת, הבחנתי במשהו משונה בשמים. מטוסים טסים מסביב. היתכן אמרתי בליבי, שביום קדוש זה עושים אימונים? עוד אני מהרהר בליבי, ניגש אלי אדם זקן, שאף הוא היה בדרכו לבית הכנסת ואמר לי "אני חושב שמהו רע בא עלינו".

הגעתי לבית הכנסת ועוד בטרם סיימתי את תפילת השחרית, ראיתי בחוץ קבוצות קבוצות של נהגי אגד ההולכים לכיוון התחנה. צעקתי לאחד מהם שאני מכיר אותו: "סימן טוב, מה הריצה ביום כיפור? והוא ענה "נוסעים לבאר שבע". תוך כמה דקות נעה שיירת אוטובוסים ברחובות כולם ממהרים ונחפזים. עוד אני מביט בהם ופתאום מגיעה כרמלי אשתי וכולה מלאת התרגשות: "אפרים, בו מיד הביתה, צלצלו מהצבא והודיעו שתכונון, באים לקחת אותך". לא התייחסתי לדבריה והמשכתי להתפלל, לא עברה חצי שעה וכרמלה באה שנית: אפרים, מסרו שתקח את המכונית ותבוא להתייצב". אותו רגע ניגשתי לראות את אימי. יהיה אשר יהיה אמרתי. שם ודאי אמצא גם את משה ואראה האם קראו גם לו.

שמתי פעמי בחזרה לבית הכנסת ובעוד הטלית על כתפי גמרתי אומר להמשיך ולהתפלל לפחות עד תפילת הנעילה. משהגעתי לחצר, נכנסתי ישר לחדרו של משה, שבא לנוח מעט בחדרו. משה, אמרתי, מה אתה עושה פה? האם כבר קראו לך? לא השיב משה. "אם יבואו אני מוכן". "מה אתה עושה כאן, שאלני משה", איני יודע, בא לי דחף לבוא לכאן, אולי אפילו להסתובב עד הערב. עוד אנו מדברים והנה באו לקחת את אהרן. הופתעתי מכל הנעשה סביבי. הרהרתי במצב והנה אזעקה אדירה מפלחת את שקט יום הכיפורים. השעה היתה 2.00. המכונית בתוכה קצין הקישור שלי ולידו טליה שלי יושבת מגיעה לחדרו של משה "בא מהר הביתה אבא" "תכנס למכונית כעס המפקד". בלית ברירה נכנסתי למכונית וכשאמא בחוץ נפרדתי ממנו בשלום, וכמוכן, משה מברך אותי ואומר "רק אותי לא באו לקחת". סבלנות לא היתה למשה. זו היתה הפרידה האחרונה שלי ממשה אחי ז"ל.

בתקופה האחרונה נקשרנו מאוד אחד לשני. משה אהב לעזור לי ולכל המשפחה. אהב אותנו מאוד. הוא רצה להסתדר בחיים כמו כל אחד מאיתנו, שאף להגיע לבית משלו, חשב על עתידו, חשב על המשפחה שתהיה לו בעתיד, חשב איך לחסוך כסף ולשלם את החובות שלו עבור הדירה שבנה לתפארת. כל מה שאבה לעשות וליצור - הצליח לבצע. לא פעם אמר לי: "אפרים, מתי תהיה לי דירה כמו שלך?" השבתי לו: משה כל מה שאתה רואה, הכל עשיתי במו ידי, רק עם דבקות, רק עם כח ורצון תגיע לכל דבר שתרצה. בזה הוא האמין ולזה שאף משה, עד שיד הגורל קטעה את פתיל חייו.

ביקורי במקום נפילתו

לאחר הפסקת האש, הוזמנתי על ידי מפקדו של משה, לבקר את חבריו לנשק, אשר היו עמו בעת נפילתו. טסתי לפאיד ומשם נסענו במכונית לעבר הציר שמשה נלחם בו בגבורה. ציר בו נפל בהפגזה מצרית.

בשיחתי עם פיקודיו הבנתי, שמשה לא היה צריך כלל להמצא באזור הקרבות. תפקידו היה עם צוות השירותים, אולם הוא רצה להלחם ולהיות כיתר חבריו. עשה הכל כדי להיות איש צוות, ואכן נענה לו מפקדו, וביום הרביעי למלחמה היה חייל ראשון שנפל מיחידתו.

אפרים

חבריו לקרב ולצוות
של משה ז"ל

אחי משה ז"ל

ימים חלפו, חודשים עברו ועוד מעט שנה חלפה מאז נפילתך. למען המולדת הקרבת את דמך, אין מילים לכאב החד שפולח את ליבי. ביום מותך היית רחוק מאוד, אך בלב היית אתה קרוב אלי מאוד, ונשארתי קרוב.

באותו יום נוראי הלכתי באופן אינסטקטיבי לאחותי מרגלית, הגרה בקרבתך ואמרתי לה: "יש לי הרגשה רעה, יש משהו נורא בבית של אמא, בואי ונצלצל". ליבנו דפק בחוזקה וניבא רעות. מעבר לקו שמענו, כי אכן נפלת בשדה הקרב. לא רצינו להאמין, ועד היום אנו לא מאמינים.

החיים ממשיכים, ואנו חיים למען ילדינו, נשמור אותך לעד בליבנו. מי יתן ודמך ודמם של כל חיילינו, שנפלו במלחמה נוראה זו, יביאו לעם ישראל את השלום והגאולה לעד, ושלא נראה עוד מלחמות. תהי נשמתך צרורה בצרור החיים.

דואבת וכואבת על אובדן אח יקר
אחותך רבקה ומשפחתה

ערב פרוץ המלחמה ולאחריה

יום כיפור בבוקר ה-6 באוקטובר, הלכנו לבית הכנסת בשעות הבוקר והנה, שלא כרגיל היתה תנועה ערה בכבישים, מכוניות רבות נסעו, ומידי שעה בשעה רבתה התנועה. הגענו לבית הכנסת, ציבור המתפללים היה נרגש. עוד ערב לפני כן החלו לגייס, והנה תוך כדי תפילה נכנסו חיילים לבית הכנסת והחלו להוציא מתפללים, כשהם עטופים בטליתות. התכונה רבתה. אט אט הלך ונתמעט ציבור המתפללים הצעירים בבית הכנסת.

מטוסים החלו לטוס בשמיים כמעט ללא הפסק. הציבור כולו היה נרגש והכל שאלו מה יהיה? מדוע ולמה וכו'. והנה שעת ההפסקה בבית הכנסת, האנשים הולכים לבתיהם, למנוחה קצרה. השעה 1.30 בצהריים, הגענו הביתה כשלפתע השכן הדליק את מכשיר הרדיו, והנה דובר צה"ל מודיע, שכוחות מצריים צלחו את התעלה, והכוחות מתקדמים בעצמה רבה. התרגשות אחזה בנו. בשעה 3.00 צלצל הטלפון, שלא כנהוג ביום כיפור, מעבר לקו היו מיחידה צבאית וביקשו את נח בעלי להתייצב תוך חצי שעה ולהיות במקום מסוים. ליבי התקבץ וכולי רעדתי, ואכן התברר, שהמלחמה פרצה והבית החל מתרוקן מגברים.

השעה, שעת הנעילה, ברגשות כאב ובכבי, הגעתי תשושה לבית הכנסת לתפילת הנעילה ולשמיעת תרועת השופר. הרב בכבודו ובעצמו, בקול נרגש הודיע, שהגיע אליו בשורת האיום, שביום קדוש זה, העם היהודי נאלץ לצאת למלחמה. באותו רגע התכווץ ליבי ופרצתי בבכי גדול וכאב חזק תקף את כל גופי, היה לי קשה להרגע עד סוף התפילה. אט אט חזרו האנשים לבתיהם בפנים נפולים, אי אפשר היה לומר משהו, רק המבטים בישרו רעות. לבית היה לי קשה להגיע, כי ממילא נח בעלי היה כבר מגוייס.

קשה לי היה להבין, שאכן מלחמה פרצה, ליבי בישר רעות, חזרתי הביתה לארגן את הילדים לשינה, התקשרתי לאמא. אמא מה נשמע? אמא מעברו השני של הקו מסרה לי שאהרן אחי גוייס ומשה מחכה שיגיע אליו צו הגיוס.

בוקר יום ראשון, החדשות רעות, המלחמה בעיצומה, כוחותינו מנסים להגיע לקווים הראשונים, המצב קשה, המצרים צלחו את התעלה, וכך עברו הימים, שני, שלישי, רביעי ואמא מוסרת, שהנה זה עתה קיבלה טלפון מאורי ומשלמה, שהם כבר בארץ וגוייסו. אלוהים ישמור עליכם אמרה.

ליבי נצבט, דיבר רעות, התקשרתי עם אמא לשאול מה עם משה. אמא אמא שלא התקשר ובפרסית המוכרת אמרה לי (סארם-זירחוק) בכתה משה. אני זועקת בטלפון, אמא, אמא מדוע משה לא צלצל? מדוע, מדוע ותשובה לא היתה לה. באותם הרגעים חשבה אימי על מומי ואורי שהגיעו לארץ ולכן היא לא רצתה לחשוב דבר גרוע על מישהו אחר.

למחרת יום חמישי, יום סוכות האוירה קשה, אנשים עצובים, יצאתי עם הילדים קצת להתאוורר. נח היה מגוייס. בדרכי פגשתי את גיסי ששאלה אותי מה נשמע, אמרתי לה שאני דואגת הכי הרבה למשה. מדוע משה לא התקשר? מדוע, מדוע ותשובה לא היתה לי. בקושי נכנסתי לביתה כדי להרגע.

חששתי למשה, צלצלתי לבתי החולים לשאול במקרה, אם יש חולה או פצוע בשם משה רבי. התשובה היתה שלילית.

והמהלומה אכן הגיעה בבוקר, לאחר 8 ימי מלחמה, הגיע צלצול טלפון מהשכנה של אמא ומעבר לקו שמעתי בכי. היא אמרה לי בואי מהר, אמא שלך חולה, זה לא יתכן שהיא חולה? תני לי אותה בטלפון. הבנתי שקרה אסון. שמעתי שמשה נפל במלחמה. באו מקצין העיר ומסרו שהוא נפל. רעדתי בכל גופי ובקושי חייגתי להודיע על נפילת משה. לא ידעתי למי להתקשר קודם. התקשרתי עם שרה אחותי. כשקיבלתי את הקשר עמה, שאלה מה קרה? לא יכולתי לענות לה. אסון קרה לנו. כן משה נפל. מה, מה? משה נפל באותו רגע שמעתי קול זעקה גדולה, שרה צעקה ושכנותיה התאספו. נתקתי את הטלפון ולא שמתי לב איך אכלו הילדים, אך נזכרתי אני שהכל נשפך לרצפה ובקושי יצאתי מזה. התקשרתי לגיסי שיבוא לקחת אותי מהר לאמא, אתה תסתדר כבר עם הילדים. הגעתי לבית אימי. אמא היתה שוכבת על הרצפה,

כרמלה לידה וקול צעקה גדולה נשמע מפיה כשראתה אותי. איפה משה?
 משה איננו. הבכי היה נורא. כולם התאספו. לא עברו שעות ספורות
 ושרה הגיעה מנהריה. מי יודע איך הגיעה כל כך מהר, כנראה כוח הרצון
 העז שלה הביאה מהר. קול צעקה גדולה ומרה נשמע מפיה על אבדן אח
 יקר. משה.

היות והחג היה בעיצומו לא ישבנו שבעה, אלא רק במוצאי החג. בעודנו
 יושבים שבעה, חשבנו על גורלו של אחי אורי, אשר לא נתקבלה ממנו
 שום ידיעה. מומי הגיע. רק מאורי שום דבר. גלויות קיבלנו אבל
 את קולו לא שמענו. דאגנו מאוד, רצינו שיבוא.

עברו עלינו ימים קשים מאוד, ימים של ציפיה וחרדה והנה באחד
 הלילות מופיע אורי. שרה קראה, אורי, אורי, ואורי הגיע הביתה.
 המלחמה ניכרה בו חזק. עייף, רצוף, שערותיו מאובקות, זקנו גדול,
 מיום הראשון של המלחמה לא התגלח. התנפלנו עליו, חיבקנו אותו
 ונישקנו אותו. ואורי רצוף ושבור בוכה, פולט מליבו את מאורעות
 המלחמה. משמחה וצער לא עצמנו עין עד אור הבוקר. סיפוריו של
 אורי ריתקו אותנו ממש.

משה היקר, היית לנו לאור בחיים, רצית תמיד והיית מוכן להושיט עזרה
 לכל אחד. צמחת כפרח אט אט. נאלמת עכשיו. דמותך חרוטה בזכרוננו
 לנצח. אמך, אחיך, אחיותיך עומדים דום מול קברך הרענן ודמותך
 הנפלאה והנערצת.

יהי זכרך ברוך.

מ ש ה

כפרח באיבו הנקטף בשוגג

כפרי בוסר נקטף בטרם עת

כך נקטפת מגבעול החיים

על סף דרך ומלא מאוויים.

הותרת ידידים המומים

וחלל בליבותנו הדווים

חלל ריק ויתום

אותו לעד לא נצליח לסתום

במילות נחמה ודמעות

מי כמוני יודעת כמה אהבת לחיות

מי כמוני זוכרת את שנותיך היפות

עת צעירים טבלנו בים החיים

שובבים ומלאי שמחת נעורים.

לוקט על ידי ברכה

למשה היקר ז"ל

רוצה אני לומר במספר מילים על המלחמה האחרונה ועל צירוף המקרים, הנסים והנפלאות, שהתרחשו וקרו לי באופן אישי, שפה ושם נקשרו למאורעות שלנו במלחמה זו.

באותו יום ובאותה שעה כשהגעתי ארצה נפלת בקרבות. כאילו באתי להחליף אותך, ונשמתך עה"ש שמרה עלי במשך כל ימי הקרבות. היו פעמים שהייתי בטוח, שאיזה כוח עליון שומר עלי מלמעלה. באחד מימי הקרבות, באחת ההפוגות הקצרות, התפללנו כדת והתייחדנו עם אלוהים, וקרה שקיבלתי חשק עצום לומר קדיש, ואמרתי בקול רם קדיש, החיילים ענו אחרי אמן. בלי לדעת כלל, שבעצם חייב אני להגיד קדיש, על אחי עה"ש.

השעה 7.00 באותו יום בשדה הקרב, משה על זחלם תותחים מתנייעים 120 מ"מ, המולת קרב מתערבת ברעש שרשראות הזחלמים, לאף אחד אין זמן. "עם ישראל על הרגליים"... אין זמן לקחת מזוודות, מגייסים ישר: כל הקצינים והשריונאים לעלות על האוטובוסים, יורדים ישר דרומה לשדה הקרב. המכוניות נוסעות בלי אורות, אפלה בחוץ, אפלה בכל מקום, אפלה בלב...

השעה 8.00 בבוקר ה-10 באוקטובר, המטוס האחרון פריז-תל אביב נוחת בלוד, הקריינית ברמקולים: "כל הישראלים להתייצב ולהירשם אצל פקידת השלישות".

הזחלמים ממשיכים במטחי היירי, האזניים נקרעות מרעמי הפגזים, הפחד בעיני כולם, בחורים אמיצים, בחורים נהדרים נכונים לקרב. משה רץ למפקד וצועק! המפקד!! פגזים פגזים נוחתים, איפה נסתתר, רוע משה חזרה, רוע מה אתה רוצה שאני אעשה!...!

האוטובוס טס במהירות דרומה, כל רגע חשוב, הגענו לבסיס עורפי. קיבלתי טנק חדש שיצא ישר מ.ב.מ.ב. (ביח"ר). עבדנו כל הלילה בתחמוש, תידלוק וארגון הטנקים. דחסנו כמה שיותר פגזים, וידענו שזוהי מלחמה רצינית, וכל אחד אחראי על עצמו.

הפגזים שרקו ונפלו מסביב. חייבים להביא פגזים אמר המפקד. הפחד בעינים, החלב מתכווץ, הרגלים כבדות, ממענות לנוע. משה!! המרחק לשוחה הוא רחוק, על כל ממ"ר נורים אלפי פגזים.

כאן נפרדים דרכנו, אחי שלמה עולה על טנק אחר, ואני עם הגדוד החדש יורד דרומה לעבר התעלה. משיחה עם לוחמים מתברר המצב, הרגשה של תבוסה, של פחד, יורדת על הלוחמים ועם זאת אמרנו "אנחנו נתגבר". מגיעים לשדה הקרב!!!...

משה מתקדם באיטיות ובזהירות לעבר השוחה. שריקות פגזים נשמעים ונופלים בשדה הפתוח, בין החולות הלוהטים, שריקה ארוכה... והרגשה כי הנה הפגז נופל לידי. באותם רגעים עוברת לפני עיני תמונה של המשפחה, של אמא והילדים והלב שואל למה דווקא אני...

מפקד הגדוד עולה על הטנק שלנו ואור!!! אורי אתה תהיה תותחן הטנק שלי... לפי אות מהמח"ט הטנקים שועטים קדימה, ברעש מחריש אוזניים, דהירה נגד השעון לעבר שדה הקרב, לעבר התעלה, קרב מגע קצר עם המצרים הפקודה!!! לדחוס את המצרים לעבר התעלה. קיבלתי פקודה מהמח"ט, ירי על טנקים במרחק 3,000 מ', שדה הקרב מלא טנקי אויב מכל הסוגים, נגמשים מלאי חיילים בורחים בבהלה מהקרב.

באותו היום נרשמו לזכותי חיסולם של 3 טנקי אויב ו-2 נגמשים. בסיכום גדודי, ירשמו לזכותי חיסולם של כ-50 טנקי אויב. הרגשה טובה חוזרת וחודרת ללב, הרגשת נצחון!!!

השעה 2.00 בבוקר של ה-12 באוקטובר, רגע שנרשם בהיסטוריה של עם ישראל וצבאו, חציית התעלה. המלחמה האמיתית החלה. קרבות שריון בשריון אכזריים, קרבות שלא ידעתי מאז היותי בשריון. זכור לי רגע, שלא ישכח מזכרוני אף פעם. לאחר חציית התעלה, הגדוד נפל במלכודת של מיתחם טנקים מצריים. המג"ד קיבל הודעה באלחוט, שמאחורי הרכסים והגבעות, מחופרים מאות טנקי אויב. אחרי קרב מגע קצר, פתאום, במרחק של 10 מטר יוצא טנק מצרי ותותחו מכוון אל הטנק שלי, נשמעה צעקת בהלה של המפקד! אש!!!, ניסיתי לצודד את התותח לכיוון טנק האויב, והתותח נתפס ולא זז. ראיתי בטלסקופ

את עיניו המבריקות של מפקד הטנק המצרי. הרגשת נצחון היתה בעיניו ואולי דבר זה נתן לי את הכוח העילאי לצודד במהירות ביד את התותח וללחוץ על ההדק. באותה השניה שטנק האויב רצה לחסל אותנו, חיסלתי אני אותו מפגיעת בול. זה לא היה הנס האחרון שקרה לי. אולי נשמחו של אחי משה ז"ל שמרה עלי במשך כל המלחמה, בקרב של אותו יום ובקרבות האחרים. הנס הבא הוא, שבגדוד המאולתר שלנו היו 20 טנקים, מהם נותרו רק 10 כשרים לקרב. בדרך לקרב הבא, שקע הטנק שלנו עמוק בתוך ביצה, ולא יכולנו להמשיך בקרב, פתאום עברה לידינו מכונית הספקה, היה זה ערב אחד של ימי חול המועד סוכות, וזרקה לעברנו חלות ויין. באותו ערב עשינו קידוש והתפללנו. היה איתנו חייל חבדניק שבמשך כל המלחמה לא הפסיק להתפלל ולהניח תפילין. במשך הקרבות חטפנו שני פגזים מעל הטנק ולא נפגענו. האמונה בכוח עליון הלכה ונתחזקה, אבל כל הלוחמים, אפילו הקיצוניים ביותר החלו להאמין ביד ההשגחה. במשך הקרבות כשכבשנו את אחד הרכסים הגבוהים, המשקיפים על העיר סואץ, אם זכרוני אינו מטעה אותי, זה היה ליל הושענה רבה, בהפוגה של הקרבות, עמדנו לכיוון מזרח והתפללנו ערבית. אחרי התפילה קיבלתי רצון עז לומר שוב קדיש. היה בדיוק מנין ואמרתי קדיש בקול רם וכל הלוחמים ענו אחרי אמן, ואפילו ההרים מסביב ענו וחזרו אחרינו. !!!

רק אחרי המלחמה כשנודע לי, שאחי משה ז"ל נפל בקרבות בתעלה, הבנתי, שרוחו של אחי היקר עלה"ש, היא שדחקה אותי לומר קדיש. במשך כל המלחמה ליווה אותנו זחלם הפיקוד, שעליו היה עומד החבדניק עם טלית ותפילין ולא הפסיק להתפלל. הפגזים היו שורקים מסביבו ולא היה זז ממקומו. מידי פעם הכניס את ראשו פנימה לזחלם. היה זה הזחלם היחיד שלא קיבל אפילו סריטת כדור.

אחרי ששמענו על הפסקת האש הראשונה, שמחנו מאוד ולא ידענו ששמחתנו מוקדמת. באותו יום כבשנו והגענו עד העיר סואץ. בלילה שמרנו על העיר מסביב, ולפני עלות השחר התעוררנו לקול יריות. התברר שבלילה, התמקמו על הרכסים צלפים מצריים ומיד בבוקר ירו עלינו. 10 בין חברינו, בקרב זה, אשר ישנו ליד הטנק, נהרגו. חלקם היו אנשי הצוות של הטנק שלי. מחיר יקר שילמנו. חברה נהדרים שלא חזרו.

יושב אני אחי ומנסה להעלות זכרונות

זה שנתיים שלא ראיתי את פניך, האם לא אראך לעולם אחי היקר משה ז"ל. נפלת למען קדושת עם ישראל, היית גיבור, כל ככי שבעולם לא יכול להמחיש את כאבי אחי. אתה גיבור לא רק למשפחה, אלא לכל עם ישראל, לתינוקות של בית רבן שלא יודעים מה זו מלחמה, למענינו ולמענם נפלת. חזרתי לארץ להלחם אחי, חשבתי להלחם גם אני כמוך. עד הגבול הגעתי אחי, לא יותר, החזירוני בכדי להתאבל עליך. האם באתי ארצה כדי לבכות על אחי, קשה לי להאמין, שפשוט לא אראה עוד את אחי. אבל דמותך לא תמוש מעיני, תשאר בליבי אחי הגיבור, כמו שאמר אלוף הפיקוד: "הם הלכו בוערים הלכו ונאכלו"... הייתי אצלך בבית, ראיתי מה בנית, איזה בית הקמת. לא זכית להנות מפרי ידיך ועמלך. מכל דבר יכלת לעשות גדולות, האם זהו הגורל אחי? הייתי יתום מאב עד גיל עשרים ושתיים שנה, עכשיו אני גם יתום מאח, אחי שנפל על גבולות ישראל, על גבולות ספוגים מדם של אחינו שנפלו בקרבות עם האויב, כמו שאמר משה רבנו עלה"ש: "קומה ה' ויפלו אויביו", האם ביום כיפורים זה, בזמן שהיית בבית הקודש והתפללת לה', דווקא ביום זה נגזר עליך ללכת מאתנו? נזכר אני אחי, בכל המאורעות שעברו עלי עד שקיבלתי את הודעת האבל על מותך כגיבור. משה ז"ל שנפל בעת קרב בחירוף נפש, רצת למפקד ביקשת הגנה לחברייך.

המטוס נחת בסיני, כל החיילים מחומשים מכף רגל ועד ראש, רצו כדי לעלות על מכוניות, שיובילו אותם אל הטנקים, ומשם למלחמה. גם אני אחיך ביניהם, לא הרבה נסעתי, רק כמה קילומטרים ואז נעצר הרכב. מסביב הליקופטרים נוחתים עם פצועים, חיילים מהקרב. עולה קצין וקורא: שלמה רבי! בבקשה לרדת. ליבי החל מנתק מקרבי, אמרתי לעצמי רק שלא יחזירו אותי בחזרה, האם עשיתי אלפי ק"מ על מנת לחזור, ואז מודיעים לי את בשורת האיום. אל קברך הרענן אחי עלינו כולנו, בלב שבור, ובעינים דומעות, השתחננו ורצינו להתחלק עמך ביסורים. מסביבך לוחמים רבים אחי, כולם לוחמים, איש איש חרבו על ירכו, איש איש יוצא צבא, משה ז"ל הוא נביאנו, נביא משיחנו, כולם דוממים כמוך, לידם המשפחות המבכות מרה על אובדן יקיריהם.

אחיך שלמה (מומי)

דרכו של משה לנהריה וחזרה לירושלים

את דרכו לנהריה עשה משה ז"ל מירושלים. בא, ביקר, ראה והחליט: פה בנהריה יהיה ביתי, ליד אחותי שרה.

אחר נישואיו, ארז משה את מַטלטליו, ועשה דרכו פעמיים, בוספה עם הסירה שלו, שהיתה עמוסה מהמטען ששם עליה, היישר לנהריה.

בימים הראשונים היה נלהב. הכין הכל, שיפץ, צבע, מירק את הבית בחוץ ובפנים ובנה לו בית יפה ונחמד. ביתו היה בשבילו מבחינת ארמון. הוא דאג לכל. לפעמים חשבנו שהוא לא מסוגל לבצע דבר זה או אחר, אולם בחור זה לא התיאש. יש וביצע עבודות גדולות וקטנות כאחד.

נסענו איתו, ורכשנו יחד את הדירה והרהיטים, שכה שמח להביאם לביתו. אהב מאוד את הטיפ הקטן שלו, שממנו היינו שומעים את שיריו של אריס סאן האהוב עליו במיוחד ועוד שירים מזרחיים, לשמעם ממש נמוג. בפינת האוכל תלה את האקורדיון עם דגי הזהב, שכה אהב וטיפח, כאילו היו אלה הדגים היפים באולם, בחייו כילדיו הקטנים.

בנהריה התחיל לעבוד כחשמלאי אצל קבלן בנין, לא שבע נחת מהקבלן ולכן עזב למקום אחר. עבד בבית חרושת לשימורים ומיצים "מילוז" בתפקיד של חשמלאי אחזקה. אהב את העבודה מאוד, היה פעיל ומעורה בין חבריו לעבודה, הראה נכונות לעזור לכולם, וכך רכש לו ידידים רבים. גם פה לא יכול היה להמשיך כיוון, שהמשמרות של לילה ויום הציקו לו והוא לא היה רגיל לזה. באותה תקופה גם אשתו עבדה במשמרות בבית חרושת ודבר זה לא היה נוח לשניהם. הם נשכרו והחליטו לעזוב את נהריה. לפני שהחליט לעזוב את העיר, קרו למשה מספר תאונות דרכים. בתאונה אחת, שקרתה בבוקר כשהסיע את כרמלה אשתו על הוספה, התנגשו במכונית שניה והוספה עפה יחד עם כרמלה. משה נפגע וכרמלה נפגעה עוד יותר. היא אושפזה בבית חולים. בבוקר המקרה בא אלי משה, כולו רועד, בוכה, נרגש, ובגדיו מכותמים בדם, מה קרה: שאלתי לפרש הדבר? כן סיפר בקול רועד, שכרמלה בבית חולים ונפצעה. מהרנו

לבית החולים, ראינו את הרופא. הוא אמר שכרמלה יצאה מכלל סכנה והיא תחלים ותעזוב את בית החולים בעוד ימים ספורים. מצפוני של משה לא הניח לו. הוא העריף על אשתו חום, אהבה ושמר עליה מכל פגע, שחלילה לא יאונה לה רע.

המקרה השני של תאונת דרכים קרה בדרך לטיול לטבריה. שוב התהפכו בוספה, קבלו מכות חזקות בכל חלקי גופם, חזרו שבורים ורצוצים. משה ישב וחשב, איך זה יכול להיות, שתוך תקופה כה קצרה יקרו לו שתי תאונות דרכים, זה יותר מדי עבורו.

לאחר משברי תאונות הדרכים היתה החלטתו נחושה לעזוב את נהריה. בנסיעותיו התכופות לירושלים, דיבר וסידר את העברתו חזרה לירושלים, וביום שגמר עם כל הסידורים ארז את כל מטלטליו ונסע לירושלים.

עזיבתו של משה קשתה עלי מאוד, כי משה, בתקופה הקצרה שלו בנהריה, היה לי יותר מאח, היינו קרובים זה לזה מאוד, לא רציתי שהוא יעזוב, כיוון שאני פה בנהריה בודדה, בלי משפחה, ורציתי מאוד שמשה ישאר. הבנתי לליבו ולא רציתי לעמוד בדרכו. הבנתי גם שהחום בקיץ מציק לו מאוד, היות והוא נפגע במלחמת ששת הימים באף. הצטערתי מאוד על החלטתו לעזוב.

בבואו לירושלים התחיל בשיפוץ ביתו החדש. הביא קבלנים שיתקנו את הבית וחפץ היה מאוד, שלקראת החגים, הכל יסתיים והבית יהיה מושלם. ואכן לקראת חג ראש השנה, הכל היה מוכן ולכבוד מאורע זה קנה טלוויזיה, ואמר נחדש אותה בליל החג. חידשו אותה רק פעם אחת. ביום הכיפורים היה בבית הכנסת והיה חרד מאוד, ומכאן באו ולקחו אותו למלחמה. משם לא חזר.

הילדים במחיצתו של משה ז"ל

אם נכתוב על הילדים שבמחיצתו כשהיה בחיים, נזכור שמשה היקר ז"ל לא זכה לילדים משלו. על כך כאבנו הוא גדול יותר.

באשר לילדים נדמה, ואנו בטוחים שלא היה ילד במשפחה שמשה לא אהב אותו אהבה שבלב. הוא ידע איך לאהוב אותם, ידע לרכוש את ליבם, חיבתם ולקרב אותם אליו. כשבא לבקר ילד משלנו, אולי היה חולה, אולי הרגיש לא טוב. את משה זה הדאיג מאוד. לא יכול היה לראות ילד בוכה. היה מרימו על ידיו, מקפיץ אותו לגובה, מחבקו וכולו היה אושר למשמע צחוקו של ילד. בדיחותיו הצחיקו מאוד את הילדים ולא פעם היה אומר: "הלוואי ויהיו לי ילדים כאלה. כמו של רחל, כמו של ברכה וכו'". היה מסוגל לשבת ולשחק עם הילדים הגדולים במשחקים גדולים, ולא פעם היה אפילו מתיישב ללמד אותם לשחק קלפים, שש-בש או דומינו.

בימי הולדת זכר שצריך להביא משהוא, כמו למשל, ספר טוב, או משחק מתאים לילד. ראינו בו תכונות של אב מסור, והתפללנו שגם הוא יזכה לבן או בת.

למשמע הבשורה על נפילתו של משה בחזית, נדמו הילדים. על פניהם ראינו את הכאב הגדול. הנה משה איננו. לא פעם אמרו הילדים לעצמם, לא יכול להיות, הוא בטח יבא, הוא יחזור אלינו. ולפעמים אמרו: כשיבוא המשיח ותהיה תחיית המתים, יקומו כולם וגם סבא ומשה שלנו יקומו ויהיו אתנו.

את עיני הילדים אפשר היה לראות שטופים בדמעה, וראינו איך הכאב פולח את ליבם. הם ילדים בגילם, אבל מבוגרים ברוחם, ויודעים מהו הכאב על דוד שהלך למלחמה כגיבור, ולא שב ממנה.

בימים היפים שלו, ימים שלקראת החתונה שלו, כל הילדים התהדרו בבגדים חדשים, לבשו את מיטב בגדיהם, צהלו ושמחו בחתונה שלו, מה אפשר לומר כשרואים ילדים שמחים בחתונה, הרי השמחה היא שבעתיים.

מאחורי שמחה זו נשארו הילדים עם כאב בלבד. לא זכו שנים רבות לחיות במחיצתו והמעט הזה שזכו לו, לא ישכחוהו לעד.

חג הפסח תשל"ב, התקבצנו כל המשפחה בנמל התעופה בן גוריון וחיכינו לבואה של מרגלית לביקור בארץ. מרחוק ראינוה, מתקרבת אלינו בריצה. חיבקנו אותה ונשקנו אותה. שמענו את מרגלית קוראת, "היי אדוני, העגלה הזו שלי, של גלעד". בלי לומר דבר ולברר בעצם של מי העגלה, רץ משה לקחת את העגלה מידי האיש. העגלה שלנו, העגלה שלנו. כל זה נעשה בריצה מהירה של משה, זה היה ענין של שניות, כי בו ברגע מרגלית ראתה שהעגלה שלה נמצאת לידה. מה שהפליא אותנו זה הזינוק של משה ברגעים אלו. לא יכולנו לעמוד ופרצנו בצחוק אדיר, שכל הנוסעים הפנו אלינו מבטים משתאים.

עשינו דרכינו לירושלים כשהילדים צוהלים ושמחים ושרים למשה הנהג: הנהג שלנו חברמן הוא יביא אותנו לתימן.

בליל הסדר האחרון תשל"ג, ישבנו סביב לשולחן משפחה גדולה עם שמחה בלב. היינו מאושרים, שזכינו כולם להיות יחד ולא ידענו בחלומות הכי גרועים, שזו תהיה השמחה האחרונה שלנו. היינו מלאי תקווה, כי החיים הם טובים, תכננו את החג בצורה כזו, שנמצא לבלות, ניסע עם הילדים ונעבור את החג בפקניק. הכנו אוכל ושתיה ונסענו לים המלח. התרחצנו, עלינו למצדה, ירדנו לעין גדי, היה נפלא לכל המשפחה. בחזרה הביתה היינו עייפים אך מרוצים.

בחול המועד פסח, ביום שבת טיילנו עם משה לכל המקומות, הילדים קיפצו עליו, נשקו אותו, והרעיפו עליו חום ואהבה. כל זה נשאר בזכרונם של הילדים שנשארו מיותמים מדוד חזק ואמיץ שאיננו עוד.

"בשם התותחנים אשר ברטט הפגזים
היו עמוד האש לאורך החזית

אני מבטיח לך ילדה שלי קטנה
שזו תהיה המלחמה האחרונה".

חג סוכות בצל היגון

חג סוכות ממש בא

ולנו הבטחת כי בסוכה נשב בה

הבטחת כי תשוב ליפה

על מנת שכולנו נוכל לשמוח בה

בחצר עמדו נאלמים דום

הכלים, העצים וגם הילדים

פרסנו בדים וגם שמנו עצים

כדי לשורר בה וגם קיווינו כי תבוא...

במקום שמחה שהבטחת כי תהיה

ירדה עצבות גדולה, כי אתה לא באת

כי אתה כבר לא תבוא...

ואנו נשארנו כחולמים ותמהים

כי אכן לא נזכה בסוכות

שוב - לשמוח או לשיר, אלא רק לזכור,

כי הבטחת כי תשוב.

לכן הנבא ואמרתי אליהם כה אמר אדני ה'
 הני אני פתח את קברותיכם והעליתי אתכם
 מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל:
 וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם ובהעלותי
 אתכם מקברותיכם עמי: ונתתי רוחי בכם וחיייתם
 והנחתי אתכם על אדמתכם וידעתם כי אני ה' דברתי
 ועשיתי נאם ה':

